

Başvuru Numarası : 2024/2448
Toplantı Tarihi/Sayısı : 12.03.2025/51
Karar Numarası : 2025/114
Başvuran : H.A.
Başvuran Vekili : -
Adres : -
Muhatap Kurum/Kişi : 1- Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü
: 2- Diyarbakır 2 No.lu Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü
Muhatap Adres : -

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuranın kendisine gönderilen mektubun fotokopisinin kardeşine gönderilmesinin engellendiği, ifade özgürlüğü ve haberleşme hürriyetinin kısıtlandığı iddialarına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle:

a. Kendisine gönderilen bir mektubun fotokopisini kendi yazdığı mektup ile kardeşine göndermek istediğini ancak talebinin Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün 2022 yılında verilen bir talimat yazısı doğrultusunda reddedildiğini,

b. Söz konusu talimat yazısının tarafına tebliğ edilmesi istemiyle 25/9/2024 tarihinde Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğüne dilekçe yazdığını ancak bir sonuç alamadığını iddia etmektedir.

3. Muhatap Diyarbakır 2 No.lu Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünden alınan yazılı görüşte özetle:

a. Başvuranın, arkadaşı tarafından kendisine gönderilen mektubun fotokopisini mektup ile kardeşine göndermek istediği, ancak Kurum mektup okuma komisyonunda görevli personeller tarafından başvurana gelen mektup ve mektup fotokopisinin üçüncü kişi ile mektup vasıtasıyla paylaşamayacağı bilgisinin iletildiği, yapılan değerlendirmede Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün 14/10/2022 tarihli yazısında belirtilen maddeye istinaden başvuranın mektubunun ilgisine gönderilmediğinin anlaşıldığı,

b. Başvuranın 25/9/2024 tarihinde Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğüne hitaben yazmış olduğu dilekçenin ilgili makama gönderildiği, Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün yazmış olduğu yazı doğrultusunda 19/11/2024 tarihinde başvurana bilgi verildiği belirtilmiştir.

4. Muhatap Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünden alınan yazılı görüşte özetle:

a. Hükümlü/tutuklulara gelen ve hükümlü/tutukluların göndermek istedikleri mektupların 29/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 68'inci maddesinin üçüncü fıkrası "*Kurumun asayiş ve güvenliğini tehlikeye düşüren, görevlileri hedef gösteren, terör ve çıkar amaçlı suç örgütü veya diğer suç örgütleri mensuplarının haberleşmelerine neden olan, kişi veya kuruluşları paniğe yöneltmek yalan ve yanlış bilgileri, tehdit ve hakareti içeren mektup, faks ve telgraflar hükümlüye verilmez. Hükümlü tarafından yazılmış ise gönderilmez.*" hükmü uyarınca incelendiği, inceleme sonucu sakıncalı görülmeyen mektupların herhangi bir gecikme olmaksızın ilgisine teslim edildiği veya gönderildiği,

b. Genel Müdürlüğün 14/10/2022 tarihli ve ... sayılı genel yazısının 5'inci maddesinde "*Aynı zarf içerisinde birden fazla hükümlü/tutuklu tarafından yazılan mektupların gönderilmeye çalışıldığının tespit edilmesi halinde her hükümlü/tutuklunun kendisi adına mektup gönderebileceği hususunun ilgisine bildirilmesi*" ibaresinin bulunduğu, belirtilen maddeye istinaden adı geçen mektubunun gönderilmediği,

c. Başvuranın 25/9/2024 tarihinde Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğüne hitaben yazmış olduğu dilekçenin Ceza İnfaz Kurumunun 25/9/2024 tarihli yazısı ile Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığına gönderildiği, söz konusu yazının 30/10/2024 tarihli yazı ile Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğüne gönderildiği, Genel Müdürlüğün 12/11/2024 tarihli yazısının başvurana tebliğ edilmek üzere Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığına gönderildiği, başvurana 19/11/2024 tarihinde bilgi verildiği hususu belirtilmiştir.

5. Muhatabın yazılı görüşüne karşı başvuran tarafından sunulan yazılı görüşte özetle; Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğüne yazdığı dilekçeye ilişkin olarak kendisine bilgilendirme yapılmadığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün talimatnamesinin aynı odada barındırılan iki mahpusun yazdığı mektupların tek zarfa koyularak gönderilmesine ilişkin olduğu ve suç unsuru oluşturup oluşturmadığı değerlendirilmeden, içerisinde fotokopi bulunması nedeniyle mektubun gönderilmemesinin ifade özgürlüğünü kısıtladığı belirtilmiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

6. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun "*Kurumun görevleri*" başlıklı 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (1) bendinde; "*İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol (OPCAT) hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması olarak görev yapmak.*", (1) bendinde; "*Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek*" Kurumun görev alanları arasında düzenlenmiştir.

7. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun "*Kurumun görevleri*" başlıklı 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (1) bendinde: "*Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek*" Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun görevleri arasında sayılmıştır.

8. 6701 sayılı Kanun'un "*Başvurular*" başlıklı 17'nci maddesinin birinci ve sekizinci fıkralarında özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamında Kuruma bizzat başvuru yapabileceği hükmü yer almaktadır.

9. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in "*Ön inceleme*

yapılması” başlıklı 48’inci maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

“(1) Kuruma yapılan başvurular, inceleme ve araştırmaya geçilmeden önce ön incelemeye tabi tutulur ve sonucunda; a) Kurumun görev alanına girip girmediği, (...) yönlerinden incelenir.”

10. Mezkûr Yönetmelik’in “Gerekçeli kabul edilmezlik kararı” başlıklı 67’nci maddesi şöyledir:

“(1) Ön inceleme aşamasında, başvurunun açıkça dayanaksız olup olmadığı, başvurunun hakkın kötüye kullanımını teşkil edip etmediği, ayrımcılık yasağı ihlalinin kaynaklanan bir zararın bulunup bulunmadığının tespiti açısından incelenebilirliğin esasla birlikte incelenmesi kararlaştırılan başvurulara ilişkin esas inceleme ve araştırma aşamasında söz konusu koşulları taşımayan başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir.

(2) Ön inceleme aşamasında incelenabilir bulunan ya da incelenebilirliği esasla birlikte incelenmesi ve araştırılması kararlaştırılan başvuruların 48 inci maddede belirtilen gerekli koşulları taşımadığının anlaşılması halinde de bu başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir.”

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

11. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun amacı; insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmektir.

12. Başvurunun esas incelemesi yapılmadan önce Kurumun, OPCAT hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması görevi açıklanmalı ve başvuru konusunun bu kapsamda kalıp kalmadığı değerlendirilmelidir.

13. 6701 sayılı Kanun’un genel gerekçesinde ulusal önleme mekanizması görevinin kapsamı; özgürlüklerinden mahrum bırakılan kişilerin alıkonuldukları ceza ve tutukevleri, kamplar, bakım merkezleri gibi yerlerde işkence ve kötü muamele vakalarının yaşanmaması amacıyla bu yerlere yönelik izleme, inceleme, denetleme, değerlendirme ve raporlama faaliyeti şeklinde açıklanmıştır.

14. OPCAT’in 19’uncu maddesi uyarınca ulusal önleme mekanizmaları; özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin işkence ve diğer zalimane, gayriinsanî veya küçültücü muamele veya cezaya karşı korunması amacı ile bu kişilere yönelik tutumu düzenli olarak izlemek, sonucunda hazırlanacak raporlarda özgürlüklerinden yoksun bırakılmış kişilere yönelik muamele ve koşulların iyileştirilmesi ve işkence ve diğer zalimane, gayriinsanî ya da onur kırıcı muamele ya da cezanın önlenmesi için Birleşmiş Milletlerin ilgili normlarını dikkate alarak ilgililere tavsiyelerde bulunmakla yetkilendirilmiştir.

15. Ulusal önleme mekanizmaları işkence ve kötü muamelenin önlenmesine yönelik proaktif çalışmalar yürütmektedir. Ulusal önleme mekanizması kapsamında alıkonulma yerlerine yapılan ziyaretlerin ana amacı, özgürlüğünden mahrum bırakılanlara yönelik muamele ve alıkonulma koşullarının izlenmesini ve raporlanmasını gerektirmektedir.

16. Somut olayda başvuran; kendisine gönderilen mektubun fotokopisinin kardeşine gönderilmesinin engellendiğini, ifade özgürlüğü ve haberleşme hürriyetinin kısıtlandığını iddia etmektedir.

17. Muhatap Diyarbakır 2 No.lu Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu ile Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü tarafından gönderilen cevabi yazıda; başvuranın mektubunun aynı mektup içerisinde birden fazla mahpusun mektubunun gönderilmemesine ilişkin Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü talimatı doğrultusunda gönderilmediği, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğüne yazdığı dilekçenin ilgili makama gönderildiği ve gelen cevap doğrultusunda başvuranın bilgilendirildiği belirtilmiştir.

18. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın “Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti” başlıklı 26’ncı

maddesi şöyledir:

“Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet Resmî makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar. Bu fıkra hükmü, radyo, televizyon, sinema veya benzeri yollarla yapılan yayımların izin sistemine bağlanmasına engel değildir. Bu hürriyetlerin kullanılması, millî güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, Devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarıyla sınırlanabilir.”

19. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) “İfade özgürlüğü” başlıklı 10'uncu maddesi şöyledir:

“1. Herkes ifade özgürlüğü hakkına sahiptir. Bu hak, kamu makamlarının müdahalesi olmaksızın ve ülke sınırları gözetilmeksizin, kanaat özgürlüğünü ve haber ve görüş alma ve de verme özgürlüğünü de kapsar. Bu madde, Devletlerin radyo, televizyon ve sinema işletmelerini bir izin rejimine tabi tutmalarına engel değildir. 2. Görev ve sorumluluklar da yükleyen bu özgürlüklerin kullanılması, yasayla öngörülen ve demokratik bir toplumda ulusal güvenliğin, toprak bütünlüğünün veya kamu güvenliğinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın, başkalarının şöhret ve haklarının korunması, gizli bilgilerin yayılmasının önlenmesi veya yargı erkinin yetki ve tarafsızlığının güvence altına alınması için gerekli olan bazı formaliteler, koşullar, sınırlamalar veya yaptırımlara tabi tutulabilir.”

20. Hükümlü ve tutuklular, Anayasa'nın ve AİHS'in ortak alanı kapsamında kalan temel hak ve hürriyetlerin tamamına kural olarak sahiptirler (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi [AİHM], *Hirst/Birleşik Krallık*, B. No: 74025/01, 6/10/2005, para. 69).

21. Öte yandan, cezaevinde bulunmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi cezaevinde güvenliğin ve düzenin korunmasına yönelik kabul edilebilir gerekliliklerin olması durumunda mahkûmların sahip olduğu haklara sınırlama getirilebilecektir. Ancak bu durumda dahi hükümlü ve tutukluların haklarına yönelik herhangi bir sınırlandırma makul ve ölçülü olmalıdır (AİHM, *Silver ve Diğerleri/Birleşik Krallık*, B. No: 5947/72; 6205/73; 7052/75; 7061/75; 7107/75; 7113/75; 7136/75, 23/3/1983, para. 99-105). Ancak hükümlü ve tutukluların ifade özgürlüğüne yapılacak bir sınırlamada, cezaevinde suçun önlenmesi, düzenin ve disiplinin sağlanması açısından idarenin takdir marjı daha geniştir (Anayasa Mahkemesi [AYM], *Kamuran Reşit Bekir*, B. No: 2013/3614, 8/4/2015, para. 44.).

22. AYM, bir dokümanın ceza infaz kurumu idaresince başvuruca verilmediğine ilişkin iddiayı ifade özgürlüğü bağlamında incelenmiştir. (AYM, *Diyadin Akdemir*, B. No: 2015/9562, 4/4/2018). AYM tarafından alınan benzer başka bir kararda; fotokopi yoluyla çoğaltılması talebiyle ceza infaz kurumu idaresine teslim edilen fotokopi biçimindeki dokümanın terör örgütü propagandası içerdiği gerekçesiyle başvuruca disiplin cezası verilmesine ilişkin iddiayı ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmiştir (AYM, *Eşref Arslan*, B. No: 2014/14655, 18/7/2018).

23. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinde; insan hakları ihlallerini resen incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek Kurumun görevleri arasında sayılmıştır. Bu alanlar dışında genel insan hakları ihlali

iddiaları kapsamında Kuruma başvuru inceleme yetkisi verilmemiştir. Dolayısıyla, başvurunun salt alıkonulma yerinden yapılmış olması ulusal önleme mekanizması görevi kapsamında incelenmesi için yeterli bulunmamaktadır.

24. Yukarıda alıntı yapılan kararlar çerçevesinde, başvuranın mezkûr iddiasının düşüncüyü açıklama ve yayma hürriyeti ile ifade özgürlüğü kapsamında kaldığı, dolayısıyla işkence ve kötü muamele yasağı ihlaline yönelik olmadığı değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda, ulusal önleme mekanizması görevi kapsamına girmediği değerlendirilen başvurunun Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 48'inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi ile mezkûr Yönetmelik'in 67'nci maddesi uyarınca kabul edilmez olduğu kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvurunun KABUL EDİLMEZ OLDUĞUNA,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

12/3/2025 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

e-imzalıdır

Av. Alişan TIRYAKİ
Daire Başkanı

e-imzalıdır

İsmail AYAZ
Üye

e-imzalıdır

Mehmet Emin GENÇ
Üye

e-imzalıdır

Yunus Emre KARAOSMANOĞLU
Üye

e-imzalıdır

Av. Zennure BER
Üye